

IGAZ EMBER, MŰVÉS Z TANÁR

(Márkos Albert, 1878—1949)

Márkos Albert tanár úr, volt tanítványainak Berci bácsija, mint latintanárunk megtanított — többek között — erre a latin közmondásra is: „Quem dii oderunt, pedagogum fecerunt.” A közmondás igazságát szavakkal sohasem igyekezett cáfolni, de egész magatartásával, tanítványaihoz fűződő kapcsolataival szüntelenül bizonyította annak ellenkezőjét.

25 éve halott, és még mindig tanít. Munkássága nyomán tanítványai az életet komolyan vevő, de vidáman szemlélő új emberként kerültek ki az életbe, és jó tanítványként tovább hintik az emberbe vett hit magvát.

Osztályomnak az elsőtől osztályfőnöke volt hét éven át. Sokszor láttuk összevont szemöldökét, szikrázó szemeit, de már az első hetekben annyira megszerettük, hogy félni tőle sohasem jutott eszünkbe. Pedig kétségtelenül nagy tekintélye volt.

Hadd idézzem egyik tanítványának, Bözödi György írónak rövid vallomását: „Az élő nyelveknél azért szerettem jobban a latint, mert ezt nem kellett hallani és beszélni. De lehet, hogy azért is, mert kitűnő latintanárunk volt, a Márkosok apja. A gyermekei mind művészek lettek, ő mint tanár volt művész.” — Ez a vallomás nemcsak megható, hanem meggyőző is: egy, a hallását már kora ifjúságában elvesztett, felettebb érzékeny ember kései hálájának, köszönetének finom megnyilvánulása. Csak a tanítványai tudják igazán, hogy a Bözödi megállapítása milyen igaz. Márkos tanár úrnál nem az volt a leglényegesebb, hogy mit, hanem, hogy hogyan tanított. Egész gimnáziumi életünkben talán a legkitörölhetetlenebb emlékem ezzel kapcsolatos: a párbajok! A fiatalok közti szópárbajokat mindig meghallgatom és nagy élvezettel — a rádión, de a Berci bácsi ötletéből fakadt párbajok mások, többek voltak. Nemcsak a tudást, hanem a jellemet is fejlesztették. Ő csupán egy volt a hallgatók közül. A harcot a kihívó és a kihívott vívták. Kérdéseket tettek fel egymásnak a latin nyelvből, nyelvtanból. — Míttesz, mit tesz? — Hangzott fel az egyik kérdés. Berci bácsi a háttérből csendesen helyesbített: „Míttesz (mít-tész) mit jelent?” Azt már az elején belénk véste, hogy bátor gyerek csak magánál erősebbet hív ki párbajra, de ilyen és hasonló helyesbítésekkel, apró észrevételekkel tudatosá tette tanítványaiban, hogy a győzelmet csak tiszta eszközökkel és komoly munkával érdemes kivívni.

Művésze volt-e pályájának? Kétségtelenül az, de ennél sokkal több is: egész ember volt, tanár mivoltának aranyfedezete tiszta, töretlen, meg nem alkuvó embersége volt. Nem kellett szakmai nagyképűség vagy szüntelenül kovácsolt tanári tekintély mögé rejtőznie, vagy rejtegetnie a köztudat szerint a tanári tekintéllyel össze nem gyeztethető emberi gyengeségeket.

A Bácsi-torokban töltött kiránduláson Márkos tanár úrnak — néhány pohár bor után — a hangulata magasra szökkent:

„Fekete zsöndölyös, fekete zsöndölyös
Tarcsafalvi bíró háza,
Sírva sétál benne, sírva sétál benne
Tarcsafalvi bíró lánya“

csendült fel ajkán ez az előttünk addig alig ismert zamatú nóta. Valami egészen új levegő csapott meg, különösen amikor utána eljárt a csúrdöngölőt is. Felejthetetlen élményünk volt, de felejthetetlen volt az is, amikor másnap latinóra előtt az osztály felállva ezzel a nótával várta. Nem szidott össze, csak egyetlen pillantással levette napirendről e pillanatnyilag nem időszerű ügyet.

Egyszerűségét, természetességét és egyedül a hivatástudattal magyarázható nevelői módszerét megismerve, kétkedés nélkül fogadtam az édesanyám elmesélte kis történetet a Márkos tanár úr első házasságából.

Menyasszonya, édesanyám távoli rokona, felfelé tekintő közép-birtokos család leánya volt. A szülők fő gondja — a birtok szaporításán kívül — a társadalmi emelkedés, ami a századforduló gyakorlatában egyet jelentett a „közönséges“ emberekkel: parasztokkal, munkásokkal szemben „a három lépés távolság“ szigorú betartásával. — A menyasszonyi házhoz az esküvő előtti napokban hivatalosak voltak a Berci bácsi szülei is. Édesanyja, városi társaságokban járatlan, fejkendősen néni, falusi tanító felesége, egy napon kendő nélkül ült le az ebédhez. — Édesanyám, hol a fejkendője? — kérdezte később Berci bácsi. — Tudod, fiam... anyósodra menendő... hát tudod, nem szenvedheti az olyasmit... arra is adni kell ám. — A vőlegény szeme fellobbant: — Ennél a háznál nem lesz esküvő, amíg édesanyám fején nem lesz ott a kendő ismét. —

Márkos tanár úr nem alulról jött menekültként érkezett a tanári pályára. Őt hivatástudata még erősebben odaláncolta a szülőföldje népéhez. A kapaszkodással való társadalmi emelkedést mereven elutasította. Mindössze szerelmes volt, de a népetől rászabott kötelességtől való szabadulásra a szerelemtől sem fogadott el menlevelet.

Azt hiszem, hogy a gyermekekkel való bánásmódjának sikerét egyedül a soha nem fitogtatott szeretet eredményezte. Hidegh tanár úr óráján egyszer — többek közt — az osztály rendetlenkedett. A tanár úr beírta az osztálykönyvbe a „glosszáját“, ahogy neveztük: „Az egész óra alatt különösen az ablakfelől ülők feltűnően mormogtak, zavarták az előadást, összehavazták a padokat.“ Az osztályfőnöki óra: a latinóra kezdetekor az ablak melletti padsorban senki sem ült. Az egész osztály a másik padsorban szorongott. — Berci bácsi egy pillanatig meglepődve nézett ránk. Ő azonban igazán ismerte a dörgést, a tekintete nyomban az osztálykönyvre esett. A szemében mosoly bujkált, de hangja komoly maradt: — Nagy gazemberek vagytok, de azért ezt máskor mégse tegyétek. — És mi nem tettük.

Bizonyos tekintetekben a legjobb értelemben vett elfogultság vezette. Amikor mint egyetemistától megkérdezte tőlem, hogy milyen pályát választok és azt feleltem: ügyvéd leszek, ezt mondta: — Meg fogod-e állni a helyedet ott, hiszen nincs olyan tág lelkiismereted — remélem.

Róla emlékezett meg a televízióban a soha el nem múló hála szavaival Kovács György színművész, a nép művésze, amikor elmondta, hogy Márkos tanár úr éles meglátásának, az emberekkel való törődésének, tanácsainak köszönheti nem kis mértékben, hogy a színészi pályára lépett.

Azt, hogy mi mindent tanultunk tőle, egy rövid megemlékezés keretében még vázolni sem tudom. Csak annyit mondhatok, hogy tantárgyait, a magyar és latin nyelvet odaadással tanultuk. Órái, előadásai lebilincselőek voltak. Amit tőle tanultam, azt ma is tudom. Minden tanítványa tudja, hogy nagyon sokkal tartozik neki.

És felmérhetetlenül sokkal tartozik neki Egyházunk is az Uzoni Fosztó-mű magyar fordításaért, ezért az önzetlen, egyházszeretetből végzett hatalmas munkáért.

Áldott legyen az emléke.

ÜRMÖSI KÁROLY

SZÓSZÉK – ÚRASZTALA

BIZONYSÁGTEVÉS

Jn 18, 37—38

Képzetelem — mint legtöbb gyermeké — képeskönyveken gyakorolta bontakozó szárnyait. S most, hogy 70 évre eltávolodtam első gyermekkori képeskönyvélményeimtől, nyugodtan bevallhatom, hogy első számú kedvenc képeskönyvem a Brehm-sorozat volt, *Az állatok világa*. Utána azonban — s ez is vallomás — édesapám Nagy Képes Bibliája következett.

Az evangéliumi képek közül legmélyebben a Munkácsy képei: *Krisztus Pilátus előtt* és az *Ecce homo*, valamint Cornicelli: *A kísértés* képe foglalkoztatta a képzeletemet. Ezek előtt a mesterművek előtt sokszor álltam elmélyedve azután is, hogy felkerültek a székelykeresztúri lelkészi iroda falára.

A családi hagyomány szerint az első kérdésem ez volt: „Miért áll az a fehér ruhás ember olyan egyedül azon a képen?”

Ahogy vallásórákon leperegtek előttem Jézus perének részletei és megismertem a per hároméves hátterét, erre a kérdésre kerestem feleletet: miért kellett Jézusnak olyan egyedül szembeszállania Isten országa ellenségeivel, és miért kellett olyan *magarahagyottan* meghalnia a kereszten? S ma, a 76 évet töltött ember érett szemléletével, ha magam elé idézem a *Krisztus Pilátus előtt*öt vagy az *Ecce homot*, az, amiket látok ezeken a képeken, vagy azok, akik reám néznek ezekről a képekről, éppen úgy megrendítenek, mint ébredező gyermekszívem első tapasztalata, mert az alkotóművész erejének rádöbbsentésével azt mondja nekem: ezen a képen mindenkinek igaza van! Ma Munkácsy ecsetje nem azt mondja nekem, hogy azért emeltem ki Jézust a kép sötét tónusából, mert csak neki van igaza, hanem azért, mert az ő igazsága különb igazság, tökéletes igazság; az ő igazsága: a valóság, Isten igazsága.

A fekete betűk a fehér papíron nem tudják visszaadni Pilátus kérdésének hangszínét. Ez a kérdés: „Micsoda az igazság?” tele lehetett gúnnyal, göggel. S talán a párbeszéd Pilátus részéről így folytatódott tovább: „En megmondom neked, te zsidók királya, hogy mi az igazság. Nézd azt a sisakos, dárdás legionáriust; ő itt az én igazságom!”

Pilátus igazsága: *a hatalom igazsága!*

S emlékeztek, hogy ül ott a főpap? Sült róla a fellebbezhetetlen tekintély, a törvény sérthetlenségének tudata.

A főpap igazsága: *a törvény igazsága.*

S gondoljatok szegény Júdásra! Most még valahol kéjjel számlálja a 30 ezüstpénzt... A kereszt árnyéka nemsokára ráhull szerencsétlen lelkére: áldozata lesz a pénznek.

Júdás igazsága: *a pénz igazsága.*

Ha szépírónak születtem volna, én is megírtam volna Jézus élettörténetét.

Azzal kezdtem volna, hogy Jézus, miután édesapja meghalt, átvette a műhelyt és a család gondját. Dolgozott a műhelyben, a kertben, ápolta a szőlőt, a fügefákat, a mezőn magot vetett és termést gyűjtött. Munka közben elleste a természeti világ titkait, csodálta tökéletes rendjét, meghatották a gondviselés sűrű jelei, nyugalommal és gyönyörűséggel töltötte el a szépség, harmónia gazdag áradása.

Vonzóerő árad személyiségéből, melynek érintésére kitérültek előtte a műhelybe bejáró emberek. Sok panaszt, aggodalmat behordtak a műhelybe, sok gondot, bajt kitergették eléje. Jézus sokat töprengett azon az ellentétén, amelyet a természeti